2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA PROSTORA

2.1. OSNOVNI CILJEVI I SVRHA IZGRADNJE VIŠENAMJENSKOG KANALA

Temeljni ciljevi prostornog uređenja infrastrukturnog koridora kanala Dunav-Sava su sljedeći:

- omogućiti uspostavljanje optimalnog vodnog režima i efikasno korištenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta,
- uskladiti planirani razvitak infrastrukturnih sustava s promjenama u prostoru koje će nastati izgradnjom kanala,
- prostornim rješenjima omogućiti pozitivne učinke kanala na razvitak gospodarstva, demografske procese i prostorno uređenje naselja u utjecajnom području kanala,
- očuvati ekološku stabilnost područja kroz koje kanal prolazi i smanjiti učinke na okoliš,
- omogućiti normalno funkcioniranje naselja, postojećih prometnih i infrastrukturnih sustava,
- osigurati prostorne uvjete za razvitak prometnog sustava, uz racionalno korištenje prostora i povezivanje različitih vrsta prometa,
- osigurati funkcioniranje hidrološkog sustava i očuvati njegove ekološki vrijedne dijelove koji će izgradnjom kanala biti izvan funkcije,
- uskladiti rješenje kanala sa zahtjevima zaštite prirodne i graditeljske baštine, uz mogućnost njezine prezentacije i afirmacije,
- ostvariti krajobrazno prihvatljive slike koje će ujedno biti i ekološko opravdani zahvati, za uravnoteženje nastalih promjena u bio-sustavu,
- afirmirati i iskoristiti potencijalne ambijentalne vrijednosti kanala.

2.2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA UŽEG I ŠIREG PROSTORA

2.2.1. Razvoj i uređenje naselja

Dijelovi koji svojim građevinskim područjima zalaze u "Kontaktno područje" razvijati će se sukladno cjelokupnom razvoju naselja. Pri tome bi jedan dio ciljeva bio da se u tim dijelovima naselja razvijaju sadržaji koji su u funkciji kanala, vodeći računa o tome, da su to većinom periferni dijelovi u odnosu na naselje, a centralni u odnosu na kanal.

2.2.2. Demografski razvoj

Glavni demografski ciljevi i interesi Republike Hrvatske su "popraviti buduće demografske prilike u zemlji kako bi demografska sastavnica postala čimbenik prihvatljivog i poželjnog cjelokupnoga gospodarskoga, društvenog i prostornog razvitka Hrvatske. Demografske promjene bi se trebale očitovati u porastu nataliteta i prirodnog priraštaja, ostvarenja pozitivnog migracijskog salda na razini Države, kvalitetnog poboljšanja starosne strukture stanovništva te izvjesnog prostornog prerazmještaja stanovništva." (Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, NN, br. 50/99.).

Sukladno navedenim ciljevima razvoja na razini Države, utvrđeni su sljedeći ciljevi demografskoga razvoja:

- **Demografska obnova najugroženijih dijelova**

To su, prije svega, općine i gradovi koji su do 1998. godine bill privremeno okupirani i pripadaju 1. skupini područja posebne državne skrbi (NN, br. 26/03.). Cilj je da se ostvari povratak svih prognanika u ova područja do kraja planskoga razdoblja i dostigne najmanje broj stanovnika iz 1991. godine.

- **Demografska revitalizacija pograničnog područja, kao područja od posebnog interesa za Državu**

Pogranično područje obuhvaća grad Vukovar i općine Sikirevci i Velika Kopanica. Ovo područje je od posebnog interesa za Državu, pa je cilj težiti najmanje broju stanovnika iz 1991. godine. Potrebno je otvoriti proces revitalizacije stimuliranjem prirodnoga priraštaja, te repopulacije putem naseljavanja mlađega stanovništva koje bi bilo nositeljem budućega razvitka ovoga geo-politički osjetljivoga prostora Države.

- **Usklađeni razvoj gradova i općinskih središta**

Cilj je demografski uravnotežiti prometno-gospodarsku okosnicu razvoja koja predstavlja i okosnicu urbanizacije, što znači demografski jačati naselja prvenstveno na pravcu Vukovar-Županja; općinska središta Nuštar, Andrijaševci, Cerna i Sikirevci. Cilj je poticati povratak stanovništva u Vukovar.

- **Demografska konsolidacija u ruralnim područjima**

Ruralna područja su vezana za poljoprivrednu proizvodnju, te je potrebito osnažiti tu vezu poticanjem razvoja obiteljskoga poduzetništva, odnosno afirmacijom malih prerađivačkih kapaciteta prerade primarnih poljoprivrednih proizvoda. Cilj je zadržati u tim područjima mlađe radno-aktivno stanovništvo i stvoriti im bolje ekonomske, društvene i urbane uvjete života.

2.2.3. Gospodarski i socijalni razvoj

Osnovni cilj je podići opću gospodarsku razvijenost u skladu s europskim standardima i to ravnomjerno na cijelom prostoru.

U tom okviru posebni ciljevi su:

- U poljoprivredi razvijati obiteljska gospodarstva farmerskog tipa, te ekološki čistu i učinkovitu proizvodnju i na nju oslanjati moderne prerađivačke kapacitete i one djelatnosti koje su u funkciji poljoprivrede.

- U dijelu koje je bilo privremeno okupirano, zaustaviti depopulaciju agrarno vrijednih prostora, poticati okrupnjavanje zemljišnih posjeda, te privoditi namijeni zaostale minirane, neobrađene i zapuštene površine.

- Generalna gospodarska transformacija Vukovara kroz ograničenu obnovu postojećih i razvoj novih programa. Postizanje funkcije glavne hrvatske riječne luke na Dunavu za povezivanje srednje Europe s Mediteranom, formiranjem velike prometno-gospodarske zone.

- Vinkovcima vratiti funkciju snažnog prometnog središta na osnovi obnove željezničke infrastrukture i planiranog pristaništa na kanalu u gospodarskoj namjeni prostora.

- U Vinkovcima zadržati heterogeni sastav gospodarstva, ali transformiran na principima srednjega i maloga poduzetništva.

- U općinskim središtima, bližim i udaljenijim od trase kanala, razviti proizvodne i uslužne kapacitete kao temelje razvoja gospodarstva na domicilnom području.

- Razvojem gospodarstva poticati demografsku revitalizaciju, obnovu i naseljavanje mladoga stručnoga stanovništva koje će biti nositeljem razvoja.

2.2.4. Razvoj športa i rekreacije

Razvoj športa i rekreacije vezan je za razvoj svake pojedine Općine/Grada, odnosno razvoj funkcija naselja, koji je utvrđen Prostornim planovima uređenja Općina/gradova, kojima je zajedničko obilježje nedostatak športskih terena i dvorana, te je planirano povećanje mreže športskih i rekreacijskih građevina.

U naseljima Vukovar i Cerna gdje trasa kanala presijeca građevinsko područje, te mijenja postojeće prometno-komunikacijske odnose unutar naselja, potrebno je kolnim i pješačkim mostovima omogućiti nesmetano funkcioniranje športsko-rekreacijskih sadržaja unutar njihovih gravitacijskih zona.

Planirani višenamjenski kanal trebao bi pdoprinijeti razvoju športa i rekreacije, pogotovo rekreacije izvan građevinskih područja naselja, na lokacijama predviđenima za deponiranje materijala od iskopa kanala, gdje bi uređenje takvih područja trebalo obuhvatiti i rekreacijske sadržaje, područjima uz nove turističko-ugostiteljske sadržaje čiji je razvoj direktno vezan za pojavu kanala u prostoru, te području kultiviranog krajobraza Trbušanci, pogodnog za razvoj rekreacijskih sadržaja.

2.2.5. Razvoj turizma

Turizam je integralni dio gospodarstva čiji daljnji razvitak je jedan od važnih strateških pravaca gospodarstva RH.

Prostor između rijeka Dunava i Save, kojim prolazi trasa kanala Dunav-Sava, je integralni dio ukupnog turističkog prostora RH, te pripada kontinentalnom turističkom prostoru RH, koji kroz strateške pravce razvoja turizma i prostornog uređenja, postaje prioritetan pravac razvitka, zalažući se za njegov ravnomjerniji razvitak na državnoj razini, uz razvijanje specifičnih oblika turizma, a kroz uvažavanje osobitosti svakog pojedinačnog prostora.

U cilju ostvarivanja takvog razvoja potrebno je adekvatno valorizirati prostor trase kanala, kao i šire područje u okruženju, s aspekta prirodnih, kulturnih, povijesnih, sakralnih, ruralnih i drugih specifičnih, autohtonih obilježja svakog pojedinačnog prostora.

S obzirom na primarnu prometnu funkciju kanala, potrebno je valorizirati prostor u cilju razvitka tranzitnog turizma, s naglaskom na mogućnost razvitka riječnog turističkog prometa.

Budući da navedeni prostor ima velikim dijelom i pogranični karakter, potrebno je usmjeriti razvitak tranzitnih turističkih tokova i prema tim područjima (BiH), te prema istoku, valorizirajući istočni dunavski smjer (Srbija i dalje prema istoku), ali i prema sjeveru, odnosno područjima Srednje Europe, približavajući tranzitnim, te i drugim potencijalnim turistima, destinacije na Mediteranu.

U cilju privlačenja potencijalne turističke mase, potrebno je razvijati sadržaje i funkcije za zadovoljenje njihovih potreba, pa tako i objekata i sadržaja turističke namjene (smještajni, ugostiteljski, trgovački, servisni, kulturni, rekreacijski i dr.).

U cilju razvoja novih prostora i sadržaja za turističke namjene, potrebno je adekvatno valorizirati svaki pojedinačni prostor, te mu na osnovi toga odrediti najoptimalniju namjenu, uvažavajući osobine autohtonog prostora, temeljem vrednovanja nacionalne, prirodne, kulturne, graditeljske baštine, te drugih prostornih specifičnosti.

Budući da je prostor kroz koji prolazi trasa budućega kanala pretežito ruralno područje, je cilj da se i u turističke aktivnosti vezane za izgradnju kanala uključe i seoska obiteljska gospodarstva, kroz dopunsku djelatnost u okviru svoje osnovne djelatnosti-poljoprivrede, kroz ponudu vlastitih proizvoda (hrane i napitaka, ekološke proizvodnje), kao i usluge smještaja i boravka, te rekreacije u okviru poljoprivrednog gospodarstva.

U tom smislu potrebno je stvoriti i osigurati prostorne uvjete za razvitak sadržaja turističke namjene, ali uvažavajući prirodne uvjete, te osigurati očuvanje i zaštitu tih prostora i druge ekološke kriterije.

2.2.6. Unapređenje prometa

Dva osnovna cilja koja se odnose na izgradnju planiranog kanala i postojećeg, te planiranog prometnog sustava su sljedeća:

- izgradnjom planiranog kanala na razini prometnica od državnog, županijskog i gradskog značaja, ne smije se značajnije narušiti postojeća prohodnost prostora,
- organizacija postojećeg i planiranog prometnog sustava treba biti takva da se u što većoj mjeri iskoristi prometno-gospodarski značaj planiranog kanala.

Izgradnjom kanala potaknut će se uređenje koridora svih grana prometa. To se prvenstveno odnosi na planiranu trasu brze ceste Osijek-Vukovar/Vinkovci-Županja koja bi prostor uz kanal trebala povezati sa značajnijim paneuropskim prometnim koridorima (Vc i X). Željeznička pruga, od postojeće, odnosno planirane luke Vukovar, spojena je na željeznički čvor Vinkovce i kroz njega na X paneuropski prometni koridor koji povezuje istok i zapad Europe.

2.2.7. Unapređenje vodoopskrbe

Generalni ciljevi razvoja na području vodoopskrbe su:

- ravnomjerni razvoj sustava vodoopskrbe i kvalitetna opskrba svih korisnika vode šireg prostora obuhvata Plana,
- dugoročno osiguranje dovoljnih količina vode za stanovništvo i gospodarstvo,

- javnim vodoopskrbnim sustavom obuhvatiti najmanje 95% domaćinstava i sve gospodarske subjekte koji za to imaju potrebu,
- cjelokupni prostor istražiti do tog stupnja da se mogu nedvojbeno utvrditi, a zatim zaštititi resursi vode dovoljnih količina i podobne kvalitete,
- zaštita prostora gdje su utvrđene i dokazane količine vode podobne za vodoopskrbu.

Budući da će gradnja kanala izazvati promjene, slijedom navedenog, ciljevi su:

- dovođenje sustava vodoopskrbe na najmanje istu razinu koja je bila prije gradnje kanala,
- unapređenje sustava vodoopskrbe spajanjem u jedinstvene veće cjeline,
- osiguranje zaštite svih crpilišta primjerenim tehničkim i drugim rješenjima.

2.2.8. Unapređenje sustava odvodnje

Budući da sustavi odvodnje šireg prostora obuhvata nisu na odgovarajućoj razini, generalni ciljevi su:

- kao prioritetni cilj zaštita podzemnih i površinskih voda od onečišćenja i zagađivanja,
- razvoj i gradnja sustava odvodnje u naseljima koja mogu ugroziti resurse vode, gradovima i općinskim središtima, ostalim većim naseljima, te naseljima s većim izvorima zagađenja, te slijedom i svim ostalim naseljima,
- priključivanje većine stanovnika i ostalih na sustave javne odvodnje.

Unutar uže zone promatranja, ciljevi su:

- gradnjom kanala Dunav-Sava, prekinute sustave dovesti tehničkim rješenjima na istu ili bolju razinu u odnosu na stanje prije gradnje,
- osigurati kvalitetnu vodu recipijenatima pročišćenih otpadnih voda.

2.2.9. Unapređenje opskrbe plinom

Temeljni ciljevi koje treba osigurati tijekom izgradnje kanala, su:

- omogućiti normalno funkcioniranje postojećih plinoopskrbnih mreža, kako distribucijskih tako i magistralnih pravaca,
- omogućiti širenje plinoopskrbe i na naselja koja nisu plinoficirana, a nalaze se s druge strane kanala u odnosu na izvore napajanja svojih mreža.

2.2.10. Unapređenje elektroenergetike

Ciljevi prostornog razvoja i uređenja prostora od važnosti za Državu odnose se samo na mrežu prijenosa električne energije, a obuhvaćaju dvije razine.
Prva razina je povezivanje prijenosne mreže RH sa širim okruženjem (BiH i Srbija) radi osiguranja dostatnih količina kvalitetne električne energije za istočni dio Države i cijele RH. U odnosu na prostor unutar granica obuhvata Plana, ciljevi su zadržavanje postojećih dalekovoda prijenosa 400 kV i 220 kV i njihovih trasa, uz potrebne rekonstrukcije, na mjestima križanja kako bi se postigla

propisana sigurnost, te kontinuirana funkcija dalekovoda. Kod planiranih dalekovoda prilagođavanje trasi planiranog kanala je lakše, jer se usklađivanje radi već pri projektiranju.

Druga razina je zadržavanje trasa postojećih dvaju 110 kV dalekovoda, uz potrebne rekonstrukcije, na mjestu križanja s trasom planiranog kanala. Iako građevine na 110 kV naponskoj razini same za sebe nisu u popisu građevina od važnosti za Državu, ovdje ih treba ubrojiti budući da dopremaju električnu energiju u elektrovučnu postaju (EVP)-Jankovci elektrificirane pruge međunarodnoga značaja, odnosno, Državnoga značaja.

Prijenos električne energije

Ciljevi prostornog razvoja i uređenja prostora od važnosti za Županiju, prvenstveno obuhvaćaju ciljeve od važnosti za Državu, a zatim građevine za elektroopskrbu na prijenosnoj naponskoj razini od 110 kV kojim se u Županiji dovodi električna energija do glavnih opskrbnih točaka lociranih približno u centrima konzuma. Za poboljšanje elektroopskrbe Županije cilj je dogradnja 110 kV prijenosne mreže, te na mjestima kolizije potrebne rekonstrukcije radi usklađivanja trasa dalekovoda i planiranog kanala u skladu s propisima.

Distribucija električne energije

Ciljevi prostornog razvoja i uređenja prostora od važnosti za Županiju obuhvaćaju samo građevine na 35 kV naponskoj razini.

Ciljevi prostornog razvoja i uređenja prostora od važnosti za općine/gradove u elektroenergetici obuhvaćaju, osim ciljeva županijskog značaja, razvoj distribucijske mreže na 35 kV, a naročito na 10(20) kV naponskoj razini jer o stanju elektroenergetskih mreža na ovim naponskim razinama, izravno ovisi kvalitet elektroopskrbe naselja, općina/gradova.

Stoga ciljevi od važnosti za općine/gradove, obuhvaćaju sljedeće:

- pri rekonstrukcijama (radi križanja ili izmještanja) ne smanjiti broj smjerova napajanja pojedinih naselja, nego povećati u skladu s potrebama i sigurnosti opskrbe naselja i građevina u funkciji planiranog kanala,
- pri rekonstrukcijama, po mogućnosti, poboljšati stanje dalekovodne mreže,
- pri priključenju potrošača predviđenih za funkcije planiranog kanala ne pogoršati naponske prilike u dalekovodima iz kojih se opskrbljuju naselja Općina/gradova.

2.2.11. Unapređenje elektroničkih komunikacija i pošta

2.2.11.1. Poštanski promet

Postojeći i planirani poštanski promet sa svojim građevinama nema uzajamnog utjecaja na prostor unutar granica obuhvata Plana i stoga se dalje neće razmatrati.

2.2.11.2. Elektroničke komunikacije

Nepokretna mreža

Ciljevi prostornog razvoja i uređenja prostora od važnosti za Županiju obuhvaćaju razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture i povezane opreme.

U odnosu na prostor unutar granica obuhvata Plana, osim zacrtanog razvoja cilj je osiguranje priključaka na nepokretnu mrežu pojedinih građevina koje će biti u funkciji planiranog kanala, izgradnjom dodatnih korisničkih i spojnih vodova, a moguće je ponegdje i poneke komutacije.

Pokretna mreža

U odnosu na prostor unutar granica obuhvata Plana ciljevi prostornog razvoja su pokrivenost kvalitetnim signalom duž cijele trase planiranoga kanala.

2.2.12. Uređenje poljoprivrednog zemljišta

Na poljoprivrednim površinama, ciljevi su:

- omogućiti efikasno korištenje poljoprivrednog zemljišta,
- smanjiti, što je više moguće, korištenje kvalitetnoga zemljišta za nepoljoprivredne svrhe,
- urediti odnose vodozračnog režima i dovesti ih na optimalnu razinu,
- razvijati sustave za navodnjavanje na svim površinama koje za to imaju uvjete.

2.2.13. Uređenje vodotoka i voda

Ciljevi na području uređenja vodotoka i voda, su:

- vodotoke i sustav dovesti u stanje koje će omogućiti kontrolirano i pravodobno proticanje velikih voda, riješiti pitanje malih voda, omogućiti plovidbu kanalom,
- osigurati funkcioniranje hidrološkog sustava šireg prostora (slivu Biđ-Bosuta i slivu Vuke).

2.2.14. Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Ciljevi vezani uz melioracijsku odvodnju slični su ciljevima za uređenje poljoprivrednog zemljišta, a oni su:

- riješiti pitanje glavnih recipijenata i prebacivanja vode sa sliva na sliv,
- urediti vodozračni režim tako da kulture imaju optimalne količine vode i zraka,
- kanalom presječene sustave, dovesti na funkcionalno viši, ili barem isti nivo.

2.2.15. Postupanje s otpadom

Tijekom pozicioniranja, izgradnje i korištenja kanala nužno je uzeti u obzir planirane aktivnosti s područja postupanja s otpadom. Prisutnost mehanizacije na izgradnji, višak zemljanog materijala od iskopa treba iskoristiti u smislu olakšanja sanacije obližnjih neuređenih odlagališta otpada. Na lokaciji odlagališta Bazjaš, cilj je uskladiti postupke sanacije i formirati novi izgled ove lokacije s uvažavanjem činjenice prolaska kanala u neposrednoj blizini.

Tijekom izgradnje i korištenja kanala, otpad koji nastaje mora biti zbrinut na adekvatan način, kroz postojeći sustav postupanja s otpadom ovog područja.

2.3. CILJEVI UREĐENJA, RACIONALNOG KORIŠTENJA I ZAŠTITE VRIJEDNOSTI PROSTORA I OKOLIŠA

2.3.1. Racionalno korištenje prirodnih izvora, očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

Osnovni ciljevi racionalnoga korištenja prirodnih izvora, očuvanja ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša definirani su Strategijom i programom prostornog uređenja Republike Hrvatske, te Prostornim planovima županija (Brodsko-posavska, Vukovarsko-srijemska).

Smjernice za planiranje i uređenje prostora za gradnju isključuju mogućnost umanjenja površina kvalitetnih poljoprivrednih i šumskih površina, te upućuju na povećanje stupnja zaštite vrijednosti prostora i štedljivo gospodarenje prirodnim resursima. Ograničenja korištenja prostora u smislu lociranja određenih sadržaja odnose se na zaštitu poljoprivrednih površina visoke kvalitete tla, područja uz obale rijeka, područja uz zaštićena povijesna dobra i zaštićenu prirodu.

Područja očuvane biosfere i posebnih vrijednosti prostora osobito su važna za prirodni i kulturni identitet, te očuvanje okoliša. U prostoru treba očuvati poljoprivredno i šumsko zemljište, zaustaviti neprekinuto građenje uz prometnice, osigurati kvalitetu nadzemnih voda i zaštititi podzemne vode, usmjereno i kontrolirano koristiti rudna bogatstva te očuvati značajke krajolika s regionalnim obilježjima. U zaštiti okoliša treba posebnu pozornost usmjeriti na zaštitu tla, šuma, vode, zraka i ambijentalnih cjelina.
Zaštitu treba usmjeriti na: izbor tehnologija sa što manjim nepovoljnim utjecajem na okoliš, modernizaciju infrastrukture-osobito prometa, modernizaciju i izgradnju sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, izgradnju sustava zbrinjavanja otpada, zaštitu prirode i kulturnih dobara, zaštitu od zagađenja i zauzimanja poljoprivrednog zemljišta drugim funkcijama, zaštitu od zagađenja zraka i voda.

Osnovni cilj Prostornog uređenja kontaktnog područja planiranoga višenamjenskoga kanala, u pogledu krajobraznog uređenja, je najmanje agresivno uklapanje kanala u prostor, odnosno ostvarenje krajobrazno prihvatljivih slika, koje će ujedno biti i ekološko opravdani zahvati za uravnoteženje nastalih promjena u bio sustavu.
Očuvanje raznolikosti krajolika treba temeljiti na očuvanju šuma i prirodnih oblika vodotoka, a spriječiti građenje na izloženim lokacijama u krajoliku.
Nepobitna je činjenica da će kanal znatno utjecati na promjene dosadašnjih režima voda i staništa, kao i ukupnih procesa u krajobrazu, te je potrebno utvrditi mjere kojima će se zaštititi postojeća šumska i močvarna staništa.

Prostorno-planskim mjerama potrebno je također uspostaviti nove odnose između funkcionalnih veza budućega zaobalja.

2.3.2. Zaštita prirodne i graditeljske baštine

Prirodna baština

- U što većoj mjeri očuvati postojeće šumske površine, šumske rubove, živice, travnjake, poljoprivredne površine, te područja prirodnih vodotoka i vlažnih staništa.
- S ciljem očuvanja zaštićenog područja, Park-šume Kunjevci, predvidjeti mogućnost izmicanja trase kanala.
- Da bi se osigurala mogućnost prelaska životinjama, potrebno je voditi računa i o širini koridora koji se ostavlja za izvođenje pokosa. Pokosi moraju biti što blažeg nagiba.
- Ekološki vrijedna područja koja se nalaze u granicama obuhvata PPPPO VKDS potrebno je, u što većoj mjeri održati u prirodnom stanju, te provoditi mjere zaštite u skladu s Pravilnikom o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te mjerama za očuvanje stanišnih tipova (NN, br. 7/06, 119/09).

Zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti

Prioritetna zadaća je inventiranje, vrednovanje, kategorizacija i zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti. Zaštita arheoloških lokaliteta i ostalih kulturnih dobara provest će se u skladu sa **Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara** i načelima konzervatorske struke.

Na zaštićenoj kulturnoj baštini, sukladno odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara dopuštene su samo one radnje koje ju ne oštećuju i ne mijenjaju svojstva zbog kojih je proglašena zaštićenom. Za sve zahvate na kulturnoj baštini potrebno je ishoditi odobrenje nadležnog konzervatorskog odjela, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti podrazumijeva slijedeće:

A) Očuvanje i zaštitu kultiviranog krajolika kao temeljne vrijednosti prostora;
B) Zadržavanje povijesnih trasa putova (starih cesta, pješačkih staza, šumskih prosjeka, poljskih putova često popraćenih raspelima i pokloncima);
C) Očuvanje povijesne slike, volumena i gabarita, obrisa naselja, naslijeđenih vrijednosti krajolika;
D) Očuvanje zaselaka i izdvojenih sklopova poput pustara u njihovu izvornu okruženju, s povijesnim graditeljskim ustrojem i naslijeđenom parcelacijom;
E) Očuvanje i obnova tradicijskog graditeljstva, ali i svih drugih povijesnih građevina koje posjeduju svojstvo kulturnog dobra kao nositelja prepoznatljivih prostora.

Odredbe za uspostavu i provedbu mjera zaštite i obnovu kulturnih dobara, proizlaze iz Zakona koji se na njih odnose (uključujući i sve naknadne izmjene i dopune): Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Zakon o gradnji i Zakon o prostornom uređenju.

Propisanim mjerama utvrđuje se obvezni upravni postupak, te način i oblici graditeljskih i drugih zahvata na pojedinačnim spomenicima, građevinama, građevnim sklopovima, arheološkim lokalitetima, parcelama na kojima se kulturna dobra nalaze te pojedinim zonama zaštite naselja.

Posebnom konzervatorskom postupku osobito podliježu slijedeći zahvati na zaštićenim građevinama, sklopovima, predjelima i lokalitetima:

- popravak i održavanje postojećih građevina,
- nadogradnje,
- pregradnje,
- preoblikovanje i građevne prilagodbe (adaptacije),
- rušenja i uklanjanja,
- funkcionalne promjene postojećih građevina i
- izvođenje radova na arheološkim lokalitetima.

U skladu s navedenim zakonima, za sve nabrojane zahvate na građevinama, sklopovima, predjelima (zonama) i lokalitetima, za koje se Prostornim planom treba utvrditi obveza zaštite, kod nadležne ustanove za zaštitu kulturne baštine (nadležnog konzervatorskog odjela Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture), potrebito je ishoditi propisane suglasnosti:

A) posebne uvjete (u postupku izdavanja lokacijske dozvole),
B) prethodno odobrenje (u postupku izdavanja građevinske dozvole),
C) prethodno odobrenje za „sve radnje koje bi mogle prouzročiti promjene na kulturnom dobru, kao i u njegovoj neposrednoj blizini, odnosno koje bi mogle narušiti cjelovitost kulturnog dobra, a osobito: konzerviranje, restauriranje, premještanje kulturnog dobra i drugi slični radovi, rad industrijskih i drugih postrojenja i radilišta, kao i rekonstrukcija, sanacija, adaptacija kulturnog dobra kao i građenje na području na kojem se nalazi kulturno dobro“ (bez obzira da li je za planirane radove potrebna dozvola po Zakonu o prostornom uređenju i gradnji (NN, br. 76/07., 38/09., 55/11. i 90/11. ili ne),
D) nadzor u svim fazama radova provodi nadležni konzervatorski odjel Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture.

Slijedom zaštite nepokretnih kulturnih dobara, uveden je i pojam kulturnog krajobraza (*cultural landscapes*) kojeg čine topografski definirana područja u kojima je osobito izražen značaj graditeljske baštine u prirodnom okruženju, a kao cjelina je iznimnih povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih, znanstvenih, socijalnih i tehničkih vrijednosti. U tom smislu je veći dio područja obuhvata Plana jedinstven antropogeni prostor s povijesnim kontinuitetom i očuvanim oblicima prisustva čovjeka u prostoru u vidu graditeljske baštine ili arheoloških nalaza i u najvećoj mjeri očuvanim prirodnim osobitostima, te kao takav ima obilježje kulturnog krajobraza.

Na području obuhvata Plana nema kulturnih dobara koja bi bile vrednovana kao najviša kategorija (nacionalnog značaja), kao niti vrjednije očuvanih povijesnih naselja. Očuvane tradicijske arhitekture najviše ima u naselju Cerna.

Sukladno članku 17. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, predstavničko tijelo lokalne uprave može pojedine evidentirane kulturno-povijesne vrijednosti proglasiti kulturnim dobrima lokalnog značenja, a način njihove zaštite utvrđuje se uz prethodnu suglasnost nadležnog tijela - Ministarstva kulture. Lokalna uprava dužna je u takvim slučajevima osigurati uvjete za provedbu odluke i održavanje kulturnih dobara lokalnog značenja.

Za svaku pojedinačnu povijesnu građevinu za koju su utvrđena svojstva kulturnog dobra, kao najmanja granica zaštite, utvrđuje se pripadna parcela ili njen povijesni vrijedni dio.

Zaštita arheoloških zona i lokaliteta

Gustoća arheoloških lokaliteta na području "Zone zahvata kanala" ukazuje na potrebu sistematskih izviđanja i zaštitnih istraživanja.

Velikom dijelu evidentiranih arheoloških lokaliteta i zona, zbog neistraženosti i dijelom zbog nepristupačnosti terena (minirana područje), nisu utvrđene točne granice rasprostiranja, te su stoga locirani položajem. Radi njihove detaljne identifikacije potrebno je provesti izviđanje terena i to prije ishođenja lokacijske dozvole Temeljem rezultata izviđanja, provest će se postupak zaštite lokaliteta.

Svaka planirana intervencija u području arheoloških lokaliteta (registrirani, preventivno zaštićeni i evidentirani), zahtjeva prethodna probna istraživanja zbog određivanja opsega zaštitnih arheoloških istraživanja. Planirani zahvati na trasi kanala Dunav – Sava, uvjetovani su rezultatima arheoloških istraživanja.

Također je nužno na preostalim dionicama kanala prilikom izvođenja građevinskih radova, osigurati i kontinuirani arheološki nadzor.

Ukoliko bi se na području obuhvata Plana prilikom izvođenja građevinskih ili bilo kojih drugih zemljanih radova naišlo na arheološko nalazište ili nalaze, potrebno je postupiti prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Zaštita povijesnih građevina i sklopova naselja

Povijesna naselja i njihovi dijelovi, povijesne građevine s okolišem, prirodni i kultivirani krajobrazi, povijesno memorijalni spomenici i arheološki lokaliteti moraju biti na stručno prihvatljiv način očuvani. Očuvanje kulturno povijesnih obilježja prostora podrazumijeva:

- zaštitu i očuvanje prirodnog i kultiviranog krajobraza kao temeljne vrijednosti prostora,
- očuvanje i unapređivanje održavanja i obnove zapuštenih poljodjelskih površina uz zadržavanje tradicijskog načina korištenja i parcelacije, osobito vinograda i voćnjaka,
- očuvanje povijesnih trasa putova (starih cesta, poljskih putova, pješačkih staza često obilježenih raspelima i pokloncima),
- očuvanje tradicionalnih naseobinskih cjelina u njihovu izvornom okruženju, zajedno s povijesnom građevinskom strukturom i pripadajućom parcelacijom,
- oživljavanje starih sela i dijelova sela etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti,
- očuvanje i obnovu tradicijskog graditeljstva, naročito tradicijskih kuća i gospodarskih građevina kao nositelja povijesnog identiteta prostora,
- očuvanje povijesne slike prostora koju čine veličina naselja, njegovi obrisi i završna obrada pročelja građevina, te vrijednosti krajobraza kojim je okruženo,
- očuvanje i njegovanje izvornih i tradicijskih sadržaja, poljodjelskih kultura i tradicijskog (ekološkog) načina obrade zemlje,
- očuvanje i zadržavanje karakterističnih toponima, naziva sela, uzvišenja, potoka i kanala od kojih neka imaju simbolička i povijesna značenja,
- očuvanje prirodnih značajki kontaktnih područja uz povijesne građevine i sklopove, kao što su obale potoka, rukavci vodotoka, šume - budući da pripadaju ukupnoj prirodnoj i kulturnoj baštini.

Mjere i uvjeti zaštite kulturno povijesnih i prostornih vrijednosti naselja određene su prema klasifikaciji povijesnih građevina-kulturnih dobara koja se zaštićuju na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Mjerama zaštite utvrđuju se režimi i oblici intervencija za pojedine građevine.

Osobitu pažnju treba posvetiti rješenju neposrednog okoliša zgrade staroga kolodvora u Vukovaru i župne crkve sv. Mihovila u Cerni koje se nalaze pored same planirane trase kanala. Za dio trase kanala koji prolazi kraj ovih dviju građevina, potrebno je izraditi Detaljni plan uređenja u suradnji s nadležnim konzervatorskim odjelom Ministarstva kulture.

Na povijesnim građevinama (tradicijskim kućama, stambenim i gospodarskim) koje su nositelji identiteta naselja, potrebiti su radovi konzervacije uz očuvanje izvornog izgleda i oblikovanja uz moguće prilagodbe u interijeru, kao i neophodni radovi građevinske sanacije, održavanja, sanacije, rekonstrukcije, prenamjene, restitucije (ili reinterpretacije) pročelja. Gospodarske građevine, ukoliko nisu više u izvornoj namjeni, moguće je prilagoditi novim zahtjevima bilo stanovanja ili neke djelatnosti koja se može odvijati u zadanim gabaritima građevine, uz očuvanje karakterističnih obilježja njihovih pročelja. Tradicijske građevine moguće je prilagoditi suvremenim stambenim funkcijama, uz očuvanje njihovoga vanjskoga izgleda.

Polazišta obnove i oblikovanja povijesnih naselja treba temeljiti na: reafirmaciji i očuvanju izvorne strukture sela, osobito planiranih naselja, brižljivom određivanju uvjeta uređenja i korištenja prostora, oblika i uvjeta građenja, zadržavanju starog sustava parcelacije te kontroli linearnog širenja sela, izmještanju tranzitnog prometa izvan naselja i drugim. Program zaštite kulturnih dobara osobito uključuje uvjete pripreme i provedbe posebnih istraživanja, obnove, prezentacije, određivanja namjene i izvore financijskih sredstava za njegovu provedbu.

Od općih intervencija na građevinama, s obzirom na njihovu kulturno-povijesnu vrijednost predviđaju se: konzervacija, restauracija, građevinska sanacija, rekonstrukcija. Uz stambene građevine moguće su i manje dogradnje koje neće umanjiti njihove izvorne vrijednosti, a omogućit će bolje funkcioniranje. Sve građevinske radove uključujući i redovito održavanje (zamjena pokrova, stolarije, obnova pročelja), potrebno je provoditi uz suglasnost i nadzor konzervatorskog odjela Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture.

Zaštita etnološke baštine

Na području obuhvata područja Kanala Dunav - Sava, nalazi se nekoliko objekata ruralne stambene i male sakralne arhitekture, a neki od njih su evidentirani. Većina navedenog građevinskog fonda nalazi se u lošem stanju, ali je svakako zanimljiv za detaljno evidentiranje, proučavanje i istraživanje. Građevine narodnoga graditeljstva predstavljaju dokument povijesne slike naselja.

Moguće je da se inicijativom Općina/gradova u kojem se građevine nalaze, zaštite pojedine tradicijske kuće koje su u privatnom vlasništvu i sada služe isključivo za stanovanje, kao dobra od lokalnog značaja, kako bi se sačuvao ovaj segment tradicijske graditeljske baštine.
Tada bi obveza lokalne zajednice bila da kulturnom dobru od lokalnog značaja, utvrdi način zaštite uz prethodnu suglasnost nadležnoga konzervatorskoga odjela Ministarstva kulture, te osigura uvjete i sredstva potrebitih za provedbu svoje odluke.

Također je moguće proglasiti zaštićenim jedan ili više objekata tradicijske arhitekture, (privatne kuće s okućnicama), te ih otkupiti od vlasnika, adaptirati, prilagoditi potrebama svoje lokalne

zajednice. Objekt bi mogao služiti za održavanje društvenih zbivanja, izlaganje predmeta koji su služili u tradicijskom gospodarenju, a otkupljeni su ili darovani od mještana. Ovakav objekt bilo bi moguće urediti zajedno s okućnicom na tradicijski način, u cilju edukacije mladih naraštaja, ali i proširenja turističke i kulturne ponude općine. Lokalna uprava dužna je i u ovom slučaju osigurati uvjete za provedbu odluke i održavati kulturno dobro od lokalnog značenja.

Zaštita memorijalne baštine

Ambijentalne cjeline groblja koja su ujedno i neposredni okoliš crkava i kapela s očuvanim starim nadgrobnim spomenicima i drvenim križevima treba održavati i čuvati u okviru prostorne organizacije i kamene plastike nadgrobnih ploča i drvenih križeva. To se prvenstveno odnosi na groblja u Nuštru, Ceriću, Gundincima i Jarugama kraj čijih područja prolazi trasa Kanala. Spomen biste, spomen obilježja, grobnice i drugi elementi javnih obilježja ne mogu se uklanjati, premještati ili na njima bilo što raditi bez prethodnog odobrenja ove Uprave, odnosno nadležnih konzervatorskih odjela.

Posebno treba istražiti i vrednovati memorijalne prostore stradanja za vrijeme Domovinskog rata, te ih označiti i zaštititi u detaljnijim dokumentima uređenja prostora. Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara regulirana je zaštita područja, mjesta, spomenika i obilježja u svezi s povijesnim događanjima i osobama (kulturna dobra-Antifašizma i Domovinskog rata), te se stoga na evidentirana, preventivno zaštićena i registrirana kulturna dobra iz navedenog područja, primjenjuju propisane odredbe ovoga Zakona.

Obveza izrade dokumenata Prostornog uređenja

- Urbanistički plan uređenja naselja Cerna (konzervatorska studija).
- Detaljni plan uređenja središnjega dijela naselja Cerna (područje oko župne crkve sv. Mihovila i šetališta Franje Tuđmana (park u središtu mjesta).